

до Дня української писемності та мови

ЛІНГВОЦИД УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ПОНЯТТЯ ЛІНГВОЦИДУ

Лінгвоцид (також: **мововбивство**) — свідоме, цілеспрямоване нищення певної мови як головної ознаки етносу — народності, нації. Лінгвоцид спрямовується в першу чергу проти писемної форми мовлення. Кінцева мета лінгвоциду є не геноцид, тобто фізичне винищення певного народу, а етноцид — ліквідація цього народу як окремої культурно-історичної спільноти, винародовлення етносу.

Лінгвоцид є передумовою масової денаціоналізації та манкуртизації: без нього неможлива втрата народом історичної пам'яті, етнічного імунітету, національної самототожності, а без цього, своєю чергою, не може відбутись асиміляція — поглинання одного народу іншим. Ось чому поневолювачі ніколи не забували про необхідність нищення мови поневолених народів.

Лінгвоцид мав і має місце фактично в усіх поліетнічних утвореннях, багатонаціональних державах, де стикаються інтереси панівного і поневолених народів. Форми лінгвоциду можуть бути жорстокими чи поміркованими, відвертими чи закамуйфльованими, однак це не змінює ні суті, ні кінцевої мети лінгвоциду.

ХРОНОЛОГІЯ ЗАБОРОН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

XVII століття

- 1627** – наказ царя Михайла з подання Московського патріарха Філарета спалити в державі всі примірники надрукованого в Україні «Учительного Євангелія» Кирила Ставровецького.
- 1969** – ухвала польського сейму про запровадження польської мови в судах і установах Правобережної України.
- 1690** – засудження й анафема Собору РПЦ на «Кієвскія Новыя Книги» П. Могили, К. Ставровецького, С. Полоцького, Л. Барановича, А. Радзивиловського та інших.

XVIII століття

- 1720** – указ царя Московії Петра I про заборону книгодрукування українською мовою і вилучення українських текстів з церковних книг.
- 1729** – наказ Петра II переписати з української мови на російську всі державні постанови і розпорядження.
- 1731** – вимога цариці Анни Іванівни вилучити книги старого українського друку, а «науки вводить на собственном российском языке». У таємній інструкції правителеві України князю О. Шаховському 1734 наказала всіляко перешкоджати українцям одружуватися з поляками та білорусами, «а побуждать их и искусным образом приводит в свойство с великоросами».
- 1763** – указ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.
- 1769** – заборона Синоду РПЦ друкувати та використовувати український буквар.
- 1775** – зруйнування Запорізької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.
- 1789** – розпорядження Едукаційної комісії польського сейму про закриття всіх українських шкіл.

ХРОНОЛОГІЯ ЗАБОРОН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

XIX століття

- 1817** – запровадження польської мови в усіх народних школах Західної України.
- 1832** – реорганізація освіти на Правобережній Україні на загальноімперських засадах із переведенням на російську мову навчання.
- 1847** – розгром Кирило-Мефодієвського товариства й посилення жорстокого переслідування української мови та культури, заборона найкращих творів Шевченка, Куліша, Костомарова та інших.
- 1859** – міністерством віросповідань та наук Австро-Угорщини в Східній Галичині та Буковині здійснено спробу замінити українську кириличну азбуку латинською.
- 1862** – закриття безоплатних недільних українських шкіл для дорослих в підросійській Україні.
- 1863** – Валуєвський циркуляр про заборону давати цензурний дозвіл на друкування україномовної духовної і популярної освітньої літератури: «ніякої окремої мовою. малоросійської мови не було і бути не може».
- 1864** – прийняття Статуту про початкову школу, за яким навчання має проводитись лише російською.
- 1869** – запровадження польської мови в якості офіційної мови освіти й адміністрації Східної Галичини.
- 1870** – роз'яснення міністра освіти Росії Д.Толстого про те, що «кінцевою метою освіти всіх іногородців незаперечно повинно бути обрусіння».
- 1876** – Емський указ Олександра II про заборону друкування та ввозу з-за кордону будь-якої україномовної літератури, а також про заборону українських сценічних вистав і друкування українських текстів під нотами, тобто народних пісень. Вперше оприлюднений у книжці Савченко Ф., «Заборона українства», 1876 року.
- 1881** – заборона викладання у народних школах та виголошення церковних проповідей українською мовою.
- 1884** – заборона Олександром III українських театральних вистав у всіх малоросійських губерніях.

ХРОНОЛОГІЯ ЗАБОРОН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1888 – указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення українськими іменами.

1892 – заборона перекладати книжки з російської мови на українську.

1895 – заборона Головного управління в справах друку видавати українські книжки для дітей.

XX століття

1908 – через чотири роки після визнання Російською академією наук української мови мовою(!) Сенат оголошує україномовну культурну й освітню діяльність шкідливою для імперії.

1910 – закриття за наказом уряду Столипіна всіх українських культурних товариств, видавництв, заборона читання лекцій українською мовою, заборона створення будь-яких неросійських клубів.

1911 – постанова VII дворянського з'їзду в Москві про виключно російськомовну освіту й неприпустимість вживання інших мов у школах Росії.

1914 – заборона відзначати 100-літній ювілей Тараса Шевченка; указ Миколи II про скасування української преси.

1914, 1916 – кампанії русифікації на Західній Україні; заборона українського слова, освіти, церкви.

1919 – більшість білогвардійських газет на півдні Росії «заборонило існування» України.

1922 – проголошення частиною керівництва ЦК РКП(б) і ЦК КП(б)У «теорії» боротьби в Україні двох культур – міської (російської) та селянської (української), в якій перемогти повинна перша.

1924 – закон Польської республіки про обмеження вживання української мови в адміністративних органах, суді, освіті на підвладних полякам українських землях.

1924 – закон Румунського королівства про зобов'язання всіх «румун», котрі «загубили материнську мову», давати освіту дітям лише в румунських школах.

1925 – остаточне закриття українського «таємного» університету у Львові.

1926 – лист Сталіна «Тов. Кагановичу та іншим членам ПБ ЦК КП(б)У» з санкцією на боротьбу проти «національного ухилу», початок переслідування діячів «українізації».

ХРОНОЛОГІЯ ЗАБОРОН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1933 – телеграма Сталіна про припинення «українізації».

1933 – скасування в Румунії міністерського розпорядження від 31 грудня 1929 р., котрим дозволялися кілька годин української мови на тиждень у школах з більшістю учнів-українців.

1934 – спеціальне розпорядження міністерства виховання Румунії про звільнення з роботи "за вороже ставлення до держави і румунського народу" всіх українських вчителів, які вимагали повернення до школи української мови.

1938 – постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про обов'язкове вивчення російської мови в школах національних республік і областей», відповідна постанова РНК УРСР і ЦК КП(б)У.

1947 – операція «Вісла»; розселення частини українців з етнічних українських земель «урозсип» між поляками у Західній Польщі для прискорення їхньої полонізації.

1958 – закріплення у ст. 20 Основ Законодавства СРСР і союзних республік про народну освіту положення про вільний вибір мови навчання; вивчення усіх мов, крім російської, за бажанням батьків учнів.

1960–1980 – масове закриття українських шкіл у Польщі та Румунії.

1970 – наказ про захист дисертацій тільки російською мовою.

1972 – заборона партійними органами відзначати ювілей музею І.Котляревського в Полтаві.

1973 – заборона відзначати ювілей твору І. Котляревського «Енеїда».

1974 – постанова ЦК КПРС «Про підготовку до 50-річчя створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік», де вперше проголошується створення «нової історичної спільноти – радянського народу», офіційний курс на денаціоналізацію.

1978 – постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого вдосконалення вивчення і викладення російської мови в союзних республіках» («Брежнєвський циркуляр»).

ХРОНОЛОГІЯ ЗАБОРОН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

- 1983** – постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про додаткові заходи з поліпшення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік» («Андроповський указ»), яким зокрема введено виплату 16% надбавки до платні вчителям російської мови й літератури; директива колегії Міносвіти УРСР «Про додаткові заходи по удосконаленню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах, педагогічних навчальних закладах, дошкільних і позашкільних установах республіки», спрямована на посилення зросійщення.
- 1984** – постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про дальше вдосконалення загальної середньої освіти молоді і поліпшення умов роботи загальноосвітньої школи».
- 1984** – початок в УРСР виплат підвищеної на 15% зарплатні вчителям російської мови порівняно з вчителями мови української.
- 1984** – наказ Міністерства культури СРСР про переведення діловодства в усіх музеях Радянського Союзу на російську мову.
- 1989** – постанова ЦК КПРС про «законодавче закріплення російської мови як загальнодержавної».
- 1990** – прийняття Верховною Радою СРСР Закону про мови народів СРСР, де російській мові надавався статус офіційної.
- 1993-1995** - посилення антиукраїнського терору в освіті, культурі, засобах інформації. Вбито кілька десятків активістів національних українських партій та організацій у різних містах України, зокрема голову секретаріату Руху Михайла Бойчишина, спалено хату-музей Тараса Шевченка. Жодного злочинця по цих справах не було засуджено і навіть не заарештовано.
- 1994** - намагання надати російській мові статус офіційної в незалежній, вільній, суверенній, самостійній Україні. Заява Президента України Л. Кучми про його намір внести поправки до чинного законодавства з метою надання російській мові статусу державної. Як наслідок: призупинення відновлення українських шкіл, переведення частини українських класів та шкіл на російську мову навчання.

ХРОНОЛОГІЯ ЗАБОРОН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

- 1995** - міністерство національностей України розробило напівтаємний «Проект державної програми... розвитку російської культури в Україні до 2000 року», в якій одна з «національних меншин» отримувала більші права, ніж українці.
- 1995** - у Харкові керована С. Кушнар'євим місцева влада відкрила пам'ятник україножеру маршалові Г. Жукову, який у кінці війни підписав наказ про виселення з України всіх українців. Почато видання паспортів, написаних українською та російською мовами.
- 1998-2001** - у зв'язку з інформаційною революцією 90-х років російщення України відбувається ще інтенсивнішими методами, ніж за часів Валуєвщини.

Видатний письменник Василь Захарченко казав:
**«Рідна мова дається народові Богом, чужа — людьми,
її приносять на вістрі ворожих списів».**

І це справді так.

Українська мова у часи російської, а згодом – радянської окупації території України зазнавала не лише заборон, а й суттєвих змін.

Влада СРСР намагалася стерти межу між російською та українською мовами, втручаючись у її внутрішні закони: штучно змінювали лексику й граматику, заважали природному розвитку мови.

У Франції за допомогою комп'ютеризації було встановлено, що українська мова є однією з найстаріших слов'янських мов і однією з найкращих світових. Довідавшись про таку вагомість української мови для розвитку світової культури, Японія запровадила її вивчення в Токійському університеті.

**Винищити генетичний код українця неможливо, але це не привід
для того щоб продовжувати нехтувати своєю мовою та культурою...**

**Я ПЕРЕЖИЛА
134 ЗАБОРОНИ
НА СВОЄ
ІСНУВАННЯ.**

**НЕВЖЕ ПІСЛЯ
ВСЬОГО МЕНЕ
ВІДЦУРАЄШСЯ?**

Твоя Мова

Молитва за рідну мову

**Боже, Отче милостивий,
Ти нам дав ту мову красну,
Поміж мовами найкращу,
Нашу рідну, нашу власну.**

**Тою мовою співала
Нам, маленьким, наша мати,
Тою мовою навчала
Тебе, Боже, прославляти.**

**Тою мовою ми можем
Величатись перед світом,
Бо між мовами ця мова -
Мов троянда поміж цвітом.**

**Поможи, Небес Владико,
Хай буде по Твоїй волі,
Щоб та мова гомоніла
Вільно: в хаті, церкві, в школі.**

**Дай діждати пошанівку
Рідного святого слова,
Щоб цвіла на славу Божу
Наша українська мова!**